

Strategie działania biznesu i władz samorządowych, w warunkach spowolnienia wzrostu gospodarczego

Jak oddziałuje kryzys na motywy działania ludzi? Jak władze samorządowe i biznes mogą skutecznie reagować na spowolnienie gospodarcze?

Prof. UG dr hab. Przemysław Kulawczuk

Motywy ekonomiczne ludzi

- **Motywy ekonomiczne ludzi są to więc podzielane przez większość społeczności przekonania czy poglądy, które determinują powstawanie i funkcjonowanie podstawowych modeli zachowań ekonomicznych w danej społeczności.** W takim rozumieniu motywy ekonomiczne odrywają się w pewnym stopniu od swoich emocjonalnych podstaw, charakteryzują się większym poziomem racjonalności niż motywy indywidualne, ulegają niejako uśrednieniu.

Motywy pobudzające do działania i motywy hamujące

- Motywy ekonomiczne ludzi w rozwiniętych społeczeństwach rynkowych można podzielić na dwie główne grupy: **motywy pobudzające do działania** oraz **motywy hamujące**.
- **Motywy pobudzające** do działania są to stymulatory aktywnych zachowań ludzi, prowadzące do podejmowania przez nich decyzji ekonomicznych niezależnie od ich charakteru.
- **Motywy hamujące** są to stymulatory powstrzymujące ludzi przed działaniem, opóźniające podejmowanie decyzji ekonomicznych, wstrzymujące decyzje ekonomiczne i powodujące, że typowe decyzje lub działania ekonomiczne podejmowane są z opóźnieniem lub nie podejmowane są wcale.
- Dobre funkcjonowanie ludzi jako podmiotów ekonomicznych w gospodarce rynkowej wymaga odpowiedniej **harmonii pomiędzy motywami** pobudzającym do działania a motywami hamującymi.

Motywy pobudzające

- **Motyw dążenia do bogactwa** Motyw dążenia do bogactwa jest fundamentalnym motywem kierującym działaniem większości społeczeństwa i uosabia się on w gromadzeniu dóbr i innych środków bogactwa w celu budowy swojej pozycji społecznej, zabezpieczenia przyszłości oraz zapewnienia podstaw do określonego poziomu konsumpcji.
- **Motyw maksymalizacji konsumpcji.** Motyw maksymalizacji konsumpcji uosabia się w dążeniu do osiągnięcia coraz bardziej wyrafinowanych sposobów zaspokajania potrzeb przy przyjęciu założenia, że elementarne potrzeby egzystencjalne zostały już zaspokojone.

Motywy hamujące

- Istnienie motywów hamujących wynika z **doznawania przez ludzi porażek**, popełniania błędów, bezskuteczności działań i innych negatywnych efektów wynikających z podjęcia wadliwych decyzji ekonomicznych lub też wykonywania działań, które nie przyniosły spodziewanego efektu.
- Hamowanie oznacza racjonalne **dążenie do nie angażowania zasobów** w sytuacji, kiedy wynik działania ekonomicznego jest wysoce niepewny.
- Motywy hamujące powodują **powstrzymywanie się ludzi od działań i decyzji ekonomicznych** pod wpływem nabytych doświadczeń (własnych lub innych osób) o negatywnych skutkach tych działań czy decyzji.
- Do podstawowych motywów powstrzymujących przed działaniem zaliczyć można **motyw bezpieczeństwa** (unikania ryzyka) oraz **motyw sprawiedliwości** (pryzwoitości).

Rodzaje motywów hamujących

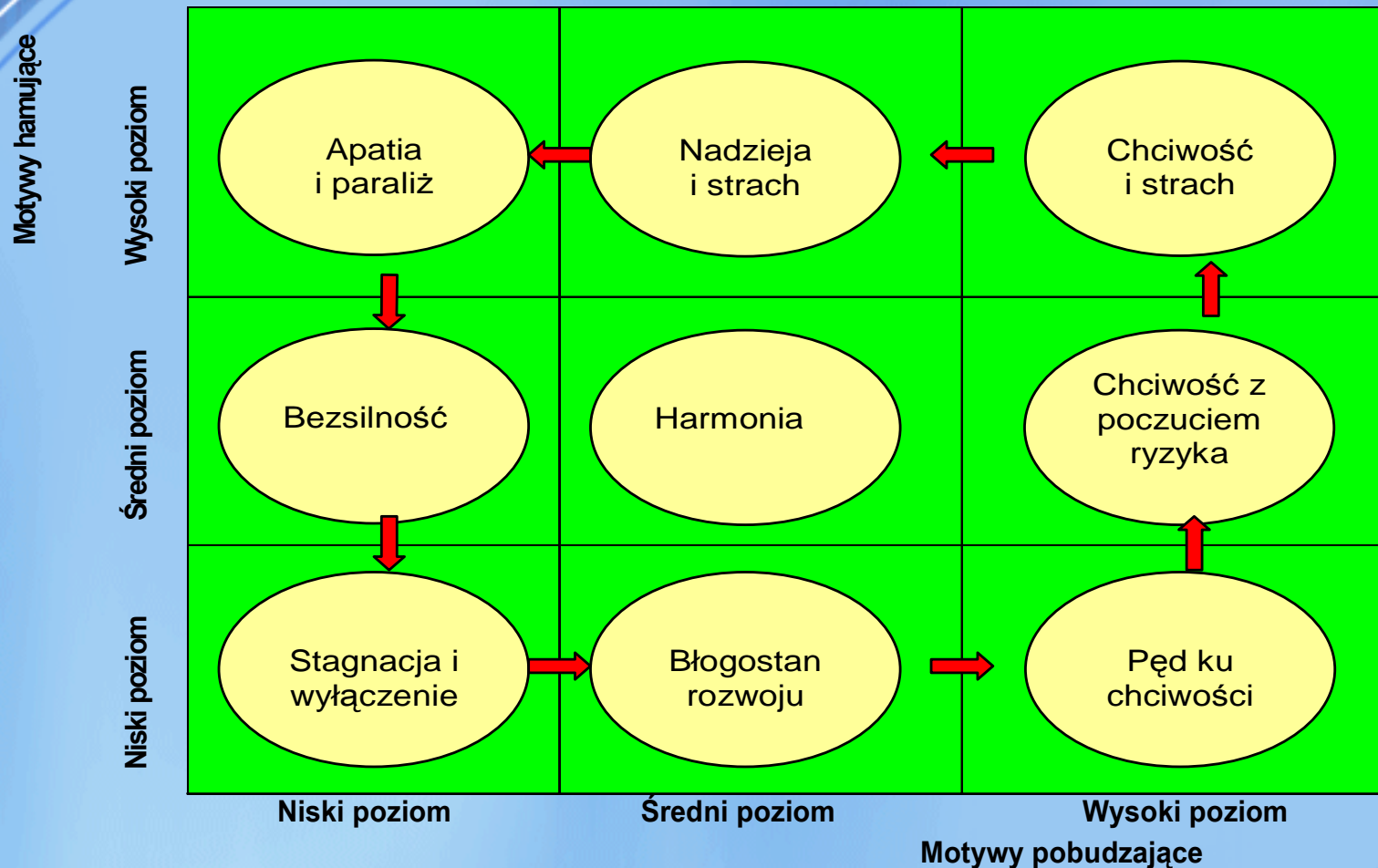
- **Motyw bezpieczeństwa (unikania ryzyka)** Polega on na tym, że ludzie rezygnują z podejmowania pewnych działań dla uniknięcia potencjalnie negatywnych skutków tych działań. Motyw unikania ryzyka jest podstawowym motywem hamującym powodującym, że ludzie minimalizują liczbę doświadczanych porażek ekonomicznych.
- **Motyw sprawiedliwości (poczucia przyzwoitości) – zagubiony element teorii A. Smitha?** Istnieje w postępowaniu większości ludzi motyw hamujący dążenie do realizacji celów nadmiernie egoistycznych poprzez narastanie poczucia, że nadmierny egoizm buduje zagrożenie dla pozycji jednostki w grupie i społeczeństwie i to stanowi zagrożenie dla funkcjonowania jednostek w społeczności.

Kompozycje motywów i ich skutki

- Ludzie dla właściwego funkcjonowania ekonomicznego potrzebują **pewnego stanu zrównoważenia motywów pobudzających i hamujących**. Jednak bardzo rzadko można mówić tylko o jednym stanie zrównoważenia motywów ekonomicznych.
- Stan zrównoważenia motywów ekonomicznych to określona **kompozycja motywów pobudzających i hamujących** u większości jednostek ludzkich, która rzuca na charakter ekonomicznej aktywności ludzi.
- Istnieje **nieskończenie wiele stanów zrównoważenia** motywów ekonomicznych tak, jak nieskończenie wiele jest charakterystyk działań ekonomicznych ludzi, można jednak sformułować obserwacje na temat podstawowych modeli zachowań ekonomicznych ludzi.

Hipoteza „wędrówki motywów” inwestorów giełdowych

Wykres 1. Hipotetyczne stany i działania inwestorów giełdowych w zależności od kompozycji motywów ekonomicznych i zjawisko „wędrówki motywów”

Konkluzje I

- 1) Kompozycje motywów ludzkich ulegają zasadniczym zmianom pod wpływem ogólnej sytuacji ekonomicznej oraz doświadczeń ludzi, zwłaszcza negatywnych,
- 2) Kompozycje z przewagą motywów pobudzających mogą się upowszechniać jeżeli tylko inni ludzie działają w sposób aktywny,
- 3) Kompozycje z przewagą motywów pobudzających mogą przejść do kompozycji z przewagą motywów hamujących jeżeli tylko większość ludzi stwierdzi, że poziom ryzyka jest zbyt duży i to niezależnie od realizowanych na bieżąco korzyści, wtedy zaczyna się ostre hamowanie motywów ekonomicznych,

Konkluzje II

- 4) Negatywne ekonomiczne doświadczenia ludzi są zasadniczym czynnikiem siły motywów hamujących i wymagany jest dość długi czas aby przezwyciężyć tego typu nastawienie,
- 5) Motywy ekonomiczne ludzi „wędrują” od stanów silnego pobudzenia do stanów silnego hamowania i zjawisko to pogłębia zmiany koniunkturalne,
- 6) Na kompozycje motywów ekonomicznych można wpływać, np. dążąc do pobudzenia motywów ale oddziaływanie bezpośrednio na negatywne doświadczenia może okazać się mało skuteczne - ludzie długo będą pamiętać o porażkach, lepiej jest zachęcać do nowych pól aktywności.

Postępowanie polskich władz publicznych w reakcji na sygnały kryzysowe

- Polska gospodarka dysponuje szeregiem **atutów i przewag**, które sprzyjają prowadzeniu symetrycznej polityki ekonomicznej. Zaliczyć do nich można:
- Umiejętności radzenia sobie przez polski biznes w bardzo trudnych sytuacjach, podlegania szokom rynkowym, braku ochrony krajowej wytwórczości, podlegania nadmiernie restrykcyjnej polityce banku centralnego i poprzednich rządów.
- Wycofywanie się z Polski biznesu nomenklaturowego, opartego na przywilejach czy nieuczciwych układach (w tym również zagranicznych) i zwalnianie nisz rynkowych dla polskiego biznesu opartego na rozwoju organicznym;

Postępowanie polskich władz publicznych w reakcji na sygnały kryzysowe – c.d.

- Posiadanie kapitału ludzkiego, relatywnie młodego, wyedukowanego w ostatnich latach, oraz bardzo dużej dynamiki w zakresie edukacji i poznawania obcych języków w Polsce znacząco sprzyja realizacji nowych idei biznesowych opartych na kreatywności,
- Posiadanie umiejętności budowy nowych tożsamości rynkowych przez polski biznes, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe oraz polskie samorządy.
- Umiejętność zdecydowanego przeprowadzenia zmian i dostosowania się do nowych warunków jest szczególną umiejętnością polskich organizacji. Wynika z niej duża adaptacyjność polskiego biznesu do nowych warunków środowiska ekonomicznego, w tym umiejętność rezygnacji z dotychczasowych przyzwyczajeń i przywilejów.

Możliwości rządu i władz samorządowych I

- Uelastycznienie rynku pracy poprzez umożliwienie czasowego obniżenia wynagrodzeń pracownikom przez przedsiębiorstwa, które odnotowały silny spadek zamówień, bez konieczności zmiany umów o pracę.
- Wprowadzenie mechanizmów podatkowych ograniczających wysokość niektórych składników wynagrodzeń kadry kierowniczej (np. odpraw) w firmach, które notują pogorszenie wyników ekonomicznych.
- Wyodrębnienie w budżecie państwa na lata 2009-2010 funduszu ds. restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków, którego środki mogłyby być wykorzystane na wsparcie zmian w przedsiębiorstwach i instytucjach finansowych, które w sposób szczególny i niezależny od nich ucierpiały od kryzysu na rynkach finansowych;

Możliwości rządu i władz samorządowych II

- Uzupelnienie programów rozwojowych finansowanych zarówno ze środków unijnych jak i budżetowych o komponent podniesienia wiedzy w zakresie zarządzania strategicznego opartej na najlepszych wzorcach światowych i krajowych,
- Uruchomienie publicznych programów wspierania innowacji w zakresie zarządzania, rozwoju strategicznego, badań marketingowych itp. w zakresie ekspansji na zwalniające się nisze rynkowe ze środków polskiego budżetu,
- Zwiększenie nakładów na pomoc inwestycyjną dla małych i średnich przedsiębiorstw, zarówno w ramach programów unijnych jak i nowych polskich programów w tym zakresie.
- Zwiększenie transferu pomocy rozwojowej do sektora MSP powinno być jednym z głównych priorytetów rządu i samorządów

Możliwości rządu i władz samorządowych III

- Nasilenie współpracy w zakresie budowy infrastruktury pomiędzy rządem a samorządami. Ponieważ należy spodziewać się pewnego osłabienia popytu, rząd powinien uruchamiać programy współpracy z samorządami lokalnymi w zakresie budowy dróg i innych typów infrastruktury,
- Wypracowanie mechanizmów ograniczających możliwość dokonywania szkodliwych transferów kapitału z Polski zagranicę przez instytucje finansowe, wypracowanie definicji szkodliwego transferu kapitału i narzędzi uniemożliwiających dokonywanie tego typu transferów,
- Opracowanie programu zwiększenia bezpieczeństwa finansowego Polski poprzez wprowadzenie rozwiązań zawierających stymulatory do zakładania instytucji finansowych o polskim kapitale, w tym opartych na zasadach członkowskich

Możliwości rządu i władz samorządowych IV

- Przewartościowanie polityki w zakresie wspierania inwestycji zagranicznych na wspieranie inwestycji przynoszących najwyższe przyrosty wartości dodanej oraz wprowadzenie szczegółowego monitoringu w zakresie wprowadzania na polski rynek inwestycji generujących bardzo duże koszty zewnętrzne, głównie w zakresie pogorszenia stanu środowiska, nasilenia ruchu transportowego,
- Wprowadzenie możliwości prawnych tworzenia wspólnych dystryktów podatkowych władz samorządowych dla tworzenia parków przemysłowych i stref intensywnego inwestowania.
- Rozwiązanie to pozwoliłoby łączyć potencjały gmin o dużych możliwościach finansowych w zakresie promocji inwestycyjnej z potencjałami gmin o dużych areałach gruntów pod inwestycje.
- Powstałe w ten sposób partnerstwa mogłyby tworzyć wspólne dystrykty podatkowe, w których udział wpływów z podatku od nieruchomości następowałby na zasadzie porozumienia stron,

Strategie polskiego biznesu w reakcji na kryzys I

- Możliwość przestawienia strategii rozwoju z modelu poddostawczego na modele nastawione na tworzenie własności intelektualnej i generowanie zysku z własnych projektów, rozwiązań czy wzorów przemysłowych lub użytkowych,
- Szansę zastąpienia rozwiązań opartych na naśladownictwie, zakupionych licencjach czy też korzystaniu z obcej myśli technicznej na własne opracowania autorskie, w szczególności wtedy, gdy takie postępowanie byłoby w stanie wygenerować dodatkowe korzyści ekonomiczne lub oszczędności kosztów,
- Szansę zajmowania zwalnianych w wyniku kryzysu nisz rynkowych. Szansa ta jest tym bardziej możliwa w im większym stopniu przedsiębiorstwa z innych krajów padły ofiarą kryzysu,

Strategie polskiego biznesu w reakcji na kryzys II

- Możliwość przejmowania przedsiębiorstw, rozwiązań czy praw własności intelektualnej za ograniczone kwoty w związku z brakiem gotówki w systemie bankowym wielu krajów,
- Okoliczność polegającą na posiadaniu dobrej reputacji solidnego realizatora współpracy handlowej przez większość polskich przedsiębiorstw,
- Możliwość wzmocnienia inwestycyjnego firm w wyniku uruchomienia szeregu programów pomocy unijnej i krajowej. Nowe maszyny i urządzenia mogą być wykorzystywane do uruchamiania produkcji na eksport,

Strategie polskiego biznesu w reakcji na kryzys III

- Posiadanie ciągle niższych kosztów produkcji w porównaniu do wiodących gospodarek zachodnich,
- Możliwości wykorzystania niższych cen na niektórych rynkach, w szczególności na rynku dóbr inwestycyjnych, dla wzbogacenia wyposażenia przemysłowego polskich przedsiębiorstw,
- Relatywne podrożenie eksportu z Chin i krajów Azji wraz z osłabieniem polskiego złotego,
- Szanse związane z nawiązywaniem nowych relacji biznesowych, kooperacyjnych czy dystrybucyjnych, zwłaszcza wobec faktu zachwiania dotychczasowych relacji w tym zakresie.

- Dziękuję bardzo!
- Przemysław Kulawczuk
- pk1@post.pl